

Nadležna državna tijela redovno razmatraju specifičnu dodatnu vrijednost pravnih instrumenata i djelomičnih sporazuma kojima Hrvatska još nije pristupila, uključujući i Opservatorij za učenje povijesti u Europi. U raspravama u Vijeću Europe o osnivanju Opservatorija Hrvatska je iskazivala načelno pozitivan stav te je i dalje u dijalogu s drugim članicama Vijeća Europe, i članicama i nečlanicama Opservatorija, o elementima funkcioniranja ovog sporazuma.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Hajdarović, M. (2023). Aktivnosti Opservatorija za nastavu povijesti u Europi. *Poučavanje povijesti*, II(1), 18–19.

Izveštaj s konferencije European Innovation Days in History Education

Sanela Toša Ljubičić, prof.
Osnovna škola Darda

Ines Jančula, prof.
Gimnazija Antuna Gustava Matoša

Od 8. do 10. ožujka 2023. u Bruxellesu su pod pokroviteljstvom Europske unije i Vijeća Europe te u organizaciji HISTOLAB-a održani Europski dani inovacija u podučavanju povijesti. Na konferenciji su sudjelovale Sanela Toša Ljubičić iz OŠ Darda i Ines Jančula iz Gimnazije Antuna Gustava Matoša iz Đakova te razmijenile svoje ideje i iskustva s kolegama iz Europe. HISTOLAB je zajednički projekt Europske unije i Vijeća Europe, a fokusira se na svaki napredak u podučavanju povijesti i zalaže se za inovativne inicijative u nastavnim praksama, istraživanju i akademskoj zajednici.

Europska komisija, koju je zastupao potpredsjednik Margaritis Schinas, je tijekom 1. godišnje konferencije Opservatorija za poučavanje povijesti u Europi u prosincu 2021. objavila svoju spremnost da podrži stvaranje zajedničkog projekta za jačanje aktivnosti suradnje Opservatorija za poučavanje povijesti OHTE-a i proširenje njihova opsega na svih 46 država članica Vijeća Europe.

Opservatorij za poučavanje povijesti u Europi i HISTOLAB komplementarni su i povezani projekti koji pokrivaju opsežan skup prioriteta usmjerenih na kvalitetno povijesno obrazovanje i važnost koju ono donosi za buduće generacije. HISTOLAB pokriva 46 država članica Vijeća Europe.

Opservatorij utvrđuje kako se povijest trenutno podučava u njegovim državama članicama kako bi pružio činjenične informacije za razmjenu znanja i dobre prakse. Zanimljivost je da Hrvatska nije članica, dok naše susjedne zemlje Slovenija i Srbija jesu.

Vijeće Europe i Europska komisija imaju zajedničko stajalište o važnosti podučavanja povijesti koje je integralni dio edukacije za demokratsko građanstvo. Buduće generacije trebale bi učiti povijest tako da razvijaju samostalno kritičko mišljenje te da se događaji promatraju iz različitih perspektiva, npr. u nastavnoj cjelini Revolucije 1848. godine nastavnik bi trebao s učenicima analizirati povijesne

izvore s hrvatske, mađarske, srpske, slovačke strane. Tako bi se potaknuo razvoj kritičkog mišljenja, multidisciplinarnosti i multiperspektivnost. Više puta je naglašeno da je važno promatrati događaje koji su utjecali i koji utječu na današnje društvo. Smatra se da takav način promicanja demokratskih vrijednosti u podučavanju povijesti djeluje pozitivno na cijelu Europu.

Konferenciju je otvorila Aurora Ailincăi, izvršna direktorica Observatory on History Teaching in Europe te direktorica nastave povijesti i škole političkih znanosti Vijeća Europe (Head of the History Education and Schools of Political Studies Division Council Of Europe). U uvodnom govoru objasnila je ogromnu ulogu koju povijest ima u današnjem društvu i ciljeve koje treba postići. Zaključci svih predavača su da nastava povijest treba biti multidisciplinarna, multiperspektivna, da treba promicati demokratske vrijednosti, medijsku i digitalnu pismenost.

Tema prvog dana bila je Gdje predavanje povijesti susreće svoju budućnost: Zašto trebamo inovacije? Prva je izlagala udruga [Paradigma](#) iz Armenije. Oni su izradili History#5, paket materijala za podučavanje o rodnoj povijesti. Paket sadrži detaljne nastavne pripreme, kartice s izvorima te kratke stripove kroz koje su prikazani tradicionalni običaji Armenije. Cilj je promijeniti stereotipnu ulogu žena u armenskom društvu.

Georges Mayer osnivač je projekta [Convoi 77](#). Konvoj broj 77 posljednji je veliki konvoj Židova deportiranih iz logora Drancy na željezničku stanicu Bobigny u logor smrti Auschwitz-Birkenau. Cilj je projekta prikupiti životne priče svih 1321 deportiranih uz pomoć učenika iz 37 zemalja odakle potječu stradali. Učenici na temelju izvora istražuju njihove živote i na kraju na različite načine prezentiraju rezultate svog istraživanja.

[Eurostory](#) je međunarodna mreža nevladinih organizacija koje provode povijesne natjecanje za mlade. Kroz svoje aktivnosti promiču značaj neovisnog i kritičkog pogleda na prošlost za zajedničku europsku budućnost te europsku perspektivu lokalne, regionalne i nacionalne povijesti. Prezentirali su kako kroz svoje natjecanje potiču mlade na traženje tragova povijesti u svom neposrednom okruženju. Tako se bore protiv zlouporabe povijesti kao ideološkog oružja.

Finski nastavnici povijesti Sari Halavaara i Juha Pekka Lehtonen upoznali su nas sa svojim projektom Digitalno pripovijedanje – učenici kao povjesničari. Učenici provode istraživanje o svojoj obiteljskoj povijesti za vrijeme Drugog svjetskog rata. Tijekom istraživanja imaju zadatak pronaći pouzdane izvore te izabrati informacije, a rezultate istraživanja prikazuju kroz kratke videopriče. Cijeli projekt rade u školi te im nastavnici pomažu u istraživanju. Kroz ovakav način podučavanja razvija se kreativnost, inovativnost i kritičko razmišljanje.

MI i ONI, ispred nas naziv je Erasmus + projekta u kojem su se okupile partnerske srednje škole iz Srbije, Sjeverne Makedonije i Cipra te zajedno stvorile priručnik koji sadrži 15 nastavnih planova na temu Kako poučavati o Drugom svjetskom ratu i Kako njegovati sjećanje dok se približava 80. godišnjica pobjede u Drugom svjetskom ratu.

Oana Nestian-Sandu, direktorica međunarodnih programa na [Institutu Olga Lengyel](#) iz New Yorka, predstavila je kombinaciju interdisciplinarnog pristupa sjećanja na holokaust, ljudska prava i interkulturalno obrazovanje. Interdisciplinarnost nas može natjerati da se još više propitujemo, analiziramo našu prošlost i našu sadašnjost iz različitih perspektiva. Ovakav pristup usmjerava učenike da uče o prošlosti i razumiju način na koji je prošlost povezana sa sadašnjošću te doprinosi razvoju demokratskog i interkulturalnog društva u kojem pojedinac može živjeti dostojanstven život.

Xavier Paroutaud, obrazovni direktor nevladine organizacije [FEDE](#), dao je prijedlog zajedničke izrade pedagoškog poglavlja koji bi promicao svijest o važnosti povijesti u analizi suvremenih događaja. Ovakav pristup nastoji pomoći učenicima u snalaženju kroz suvišne informacije kako bi ojačali svoje kritičko mišljenje i učili o interdisciplinarnosti.

Nastavnice OŠ Jovan Dučić iz Beograda Tatjana Hadžić Jovović, Snežana Bogičević, Jelena Mucić i Vesna Kostić predstavile su radionicu za učenike nazvanu Detektivska priča. Radionica je primjer integrativne nastave u kojoj je povijest povezana s književnošću, kemijom i matematikom. Kroz istraživački rad i rješavanje problema učenici usvajaju novi pogled na povijest i povezuju je s gradivom iz drugih predmeta.

Na kraju prvog dana prikazan je film o stvaranju udžbenika Povijest Ukrajine i svijeta Udžbenik je nastao u izazovnim vremenima rata, a sve s ciljem poticanja boljeg obrazovanja u Ukrajini. Udžbenik stavlja ukrajinsku povijest u širi kontekst te promiče građanske kompetencije.

Poslije svakog predstavljanja uslijedili su razgovori i diskusije o tome kako se mijenja način poučavanja povijesti i koje su to nove metode i alati koje koriste nastavnici iz Europe.

Drugi dan bio je posvećen inovacijama u razredu i prevladavanju jaza između akademije i nastave. Na početku je predstavljen projekt [Zvuk u tišini](#). To je interkulturalni i međunarodni projekt sjećanja za mlade od 15 do 18 godina. Na povijesnim lokacijama učenici rade s različitim umjetnicima i tako se mladima daje prilika da pronađu nove načine gledanja na povijest Europe i da razviju vlastitu percepciju stvarnosti te alate za izražavanje.

Eliza Aftenie, profesorica povijesti na Genesis koledžu u Bukureštu, predstavila je projekt Povijest i War Thunder: rekreiranje vojne povijesti kroz videoigre. Ideja projekta je rekreiranje bitke iz Drugog svjetskog rata kroz kombiniranje povijesti i videoigrice. Ovaj primjer potaknuo je raspravu oko ciljeva upotrebe ratne igre za nastavu povijesti.

Dora Cerin predstavila je dva projekta o povijesti Roma za djecu. Jedan projekt je ilustrirana knjiga za djecu (+ 10 godina) koja govori o povijesti Roma, a drugi je niz od četiri dječje [slikovnice](#) u kojima su Romi glavni junaci, a napisali su ih mladi romski autori. Uz slikovnice dolaze i nastavni materijali.

Teresa Elena Ortega iz [The Stanford History Education Group](#) predstavila je zbirku nastavnih materijala koji potiču učenike na čitanje izvora kao povjesničari. Za razliku od nastave koja se temelji isključivo na udžbeniku, ovaj pristup uključuje učenike u povijesno istraživanje, analizu primarnih izvora i argumentaciju utemeljenu na dokazima. Umjesto da pamte povijesne činjenice, učenici procjenjuju vjerodostojnost višestrukih perspektiva o povijesnim pitanjima i uče iznositi povijesne tvrdnje potkrijepljene dokumentarnim dokazima.

Imke Rath s Leibnitz instituta za obrazovne medije predstavio je online platforme za inovativno učenje. Platforma [Zwischentöne](#) sadrži inovativne materijale koji su osjetljivi na raznolikost, a platforma [EduSkills+](#) je višejezična platforma s nastavnim materijalima za podučavanje europskog konteksta.

Simona Petkova, asistentica s Odjela za digitalno obrazovanje Europske komisije – Glavna uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu, izložila je [smjernice](#) za nastavnike i edukatore u borbi protiv dezinformacija i promicanju digitalne pismenosti u razredu.

Dr. Judith Perera, predstojnica povijesti na British School u Colombu (Šri Lanka), predstavila je seriju radnih bilježnica pod naslovom [Početci: nova globalna povijest](#). Radne bilježnice namijenjene su mlađoj osnovnoškolskoj djeci te funkcioniraju i kao udžbenici. Uz pomoć njih nastoji se motivirati mlađe učenike da razviju svoje vještine u analizi povijesnih izvora te da njeguju osjećaj suosjećanja i brige za ljude i svijet.

Predstavljeni su i rezultati [HistoryLaba](#): prijedloga međusektorske teme o povijesti Europe i prijedloga za poučavanje koje su razvili šest partnera: Sveučilište Murcia (Španjolska), Sveučilište Porto (Portugal), Sveučilište u Bologni (Italija), Sveučilište Amsterdam (Nizozemska), Sveučilište u Malmöu (Švedska) i Sveučilište u Helsinkiju (Finska). Oni su izradili alate za poučavanje nastavnika povijesti za digitalno učenje i poučavanje.

Postavilo se i pitanje kako napraviti lekcije iz povijesti s globalnog stajališta. Što je globalna povijest i kako ju povezati s lokalnom poviješću? Zaključeno je da je globalna povijest ne samo povijest globalizacije već i promatranje europske i nacionalne povijesti s globalnog stajališta. Ovakva je povijest izuzetno potrebna jer u razredima imamo sve više pripadnika različitih naroda i nacija.

François Lenhof, autor podcasta [Le moyen-âge dans tes oreilles](#), prezentirao je kako je nastao njegov projekt, kako nastaje jedna epizoda podcasta te što planira u budućnosti.

Sveučilišne profesorice Christina Koulouri i Dubravka Stojanović završile su drugi dan konferencije izlaganjem rezultata projekta Zajedničke knjige povijesti. Stotine povjesničara i nastavnika iz jugoistočne Europe bilo je od 1998. do 2016. angažirano u izradi ovih šest knjiga. Prve četiri obuhvaćaju razdoblje od Osmanskog Carstva do kraja Drugog svjetskog rata i objavljene su na 11 jezika. Posljednje dvije knjige pokrivaju hladni rat i tranziciju u Europi, a obrađuju i ratove od 1990-ih do 2008. godine. Objavljene su na četiri jezika, a važan su alat za poučavanje povijesti, ali i za otvaranje kulture dijaloga i razmjene različitih načina razmišljanja. One imaju potencijal potaknuti razmjenu različitih perspektiva i iskustava. Zadnje dvije knjige nisu prevedene na hrvatski jezik, a same knjige mogu se preuzeti [ovdje](#).

Treći, ujedno i posljednji dan, bio je posvećen inovativnim načinima korištenja memorijalnih i povijesnih mjesta te muzeja. Posljednji dan se održavao u Kući europske povijesti, muzeju koji svojim postavom objedinjuje povijesti europskih država u zajedničku povijest Europe.

Predstavljan je projekt Suprotstavljanje sjećanja. Ovaj projekt istražuje fenomen povijesnog sjećanja te pokušava otkriti vezu između prošlosti i sadašnjosti i kako povijesni događaji oblikuju zemlje i društva. Sa svojim istraživanjima žele omogućiti multiperspektivnost, uspostaviti dijalog i omogućiti mladima kvalitetno obrazovanje. Izradili su vodič Drugačiji ratovi koji prati kako se Drugi svjetski rat prezentira u udžbenicima Češke, Njemačke, Italije, Poljske, Rusije i Litve. Predstavili su svoje materijale za nastavnike koji se mogu naći na [ovoj stranici](#).

Chiara Parisi, doktorandica sa Sveučilišta u Ferrari, održala je izlaganje o suradnji škola i muzeja te mogućnosti korištenja digitalnih alata za unapređenje nastave povijesti.

Predstavnice Međunarodnog saveza za sjećanje na holokaust (IHRA) u svojem izlaganju upozorile su na sve češću pojavu iskrivljavanja holokausta kroz dezinformacije i poricanje. Ovo je obrazac koji postaje sve rašireniji u svim vrstama konteksta i diljem ideološkog spektra. Negiranje holokausta u svojim različitim oblicima izraz je antisemitizma. Iskrivljavanje često potiče antidemokratske, ekstremističke, antisemitske i nacionalističke pokrete akcije i politike. IHRA nam nudi niz [alata](#), smjernica i primjera aktivnosti za borbu protiv iskrivljavanja holokausta.

Merima Ražanica iz Muzeja ratnog djetinjstva iz Sarajeva predstavila je obrazovne metode koje muzej koristi s ciljem podizanja svijesti o važnosti izgradnje svijeta u kojem buduće generacije mogu živjeti u miru. Edukatorice vode radionice koje su pažljivo osmišljene i prilagođene djeci različitih dobnih skupina, od 3. razreda osnovne škole pa do 4. razreda srednje škole. Radionice nastoje ukazati na individualnu odgovornost svakog pojedinca u izgradnji i očuvanju mira te jačati empatiju, solidarnost i međusobno razumijevanje.

Povjesničar Mihai Manea, predsjednik rumunjske udruge APIR-Clio, održao je predavanje o tome kako u ovim teškim i izazovnim vremenima nastava povijesti postaje dobar način za pomirenje naroda i borbu za osnovna ljudska prava.

Za ovaj dan bilo je predviđeno i nekoliko paralelnih radionica: Dezinformacije u obliku putujuće izložbe, Istražite multiperspektivnost Europe: digitalni alat za učenje povijesti, Rat(ovi) u fotografijama: pedagoški materijal za podučavanje o ratnim sukobima na prostoru bivše Jugoslavije, Učiti povijest koja još nije povijest i Osjetljiva pitanja, emocije i igre.

Četiri škole iz Hrvatske, Bugarske i Ukrajine osvojile su ovogodišnju nagradu #HISTOLAB za inovativne školske projekte u obrazovanju povijesti. To su Olena Pehilka licej u Kovelu (Ukrajina), Općinski licej Maksimum u Kropyvnytskyju (Ukrajina), Srednja škola Ivan Vazov iz Mezdra (Bugarska) i Osnovna škola Gradac (Hrvatska).

Na kraju konferencije može se primijetiti da većina članica Vijeća Europe daje veliku pozornost nastavi povijesti i da je ona ugrađena u obrazovnu politiku njihove zemlje. Glavni su ciljevi europske politike očuvanje mira, međunarodne sigurnosti, promicanje međunarodne suradnje, razvijanje i učvršćivanje demokracije, vladavine prava i poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Kroz nastavu povijesti upravo se ovi ciljevi mogu postići kao i razvijanje vještina 21. stoljeća: komunikacija i suradnja, kritičko mišljenje, kreativnost, digitalna i medijska pismenost.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Toša Ljubičić, S., Jančula, I. (2023). Izvještaj s konferencije European Innovation Days in History Education. *Poučavanje povijesti*, II(1), 19–23.